

Mázkir-Peszách, 2020-5780

Hiszem teljes hittel, hogy lesz holnap, hogy még édes a fény, melynek napsugarait időnként árnyak takarják el. Építünk tovább otthonot és munkahelyet, közösséget és közös értéket, magyar zsidóságot!

Peszách eddigi napjain sokszor írtunk, beszéltünk a koronavírus okozta világjárványról.

Most valami másról, a mázkir ihlette gondolatokat osztom meg Veletek.

Mostanában ritkán járok ki a temetőbe. Szüleim sírját látogatom és a barátokét. Kegyetlen valóságként kell megállapítanom, hogy több a barátom kint a temőben lassan, mint itt az élők között.

Az egyik sírkövön drámai két sort olvastam. Így hangzik:

“Itt éltünk e korban, hol mosolyban, hol nyomorban.”

Hazafelé menet, e két sor villan elém állandóan. Korunkban kevés a mosoly és időnként nyomor is van.

Mázkir alkalmából három témáról írok Nektek, drága Barátaim. Három olyan olyan kis egységről, amely napjaink aktualitását is idézi.

1.

Reggelenként, esténként amikor, a Hegedűs-Csáky zsinagógába járok-jártam gyakran megakad a szemem a földön csillogó kis apró, tízszer-tizes négyzeteken talán rézből készült emléklapokon, amelyeket hivatalosan úgy hívnak botlató kövek. Egy német művész indította útjára, azt a gondolatot: hogy mindennapjainkban meg kell őriznünk a mártírok emlékét, akik a holocaustban oda maradtak. Zsidókat, cigányokat, szintókat homoszekszuálisokat, ellenállókat, stb. [\[1\]](#)

Először nem sok támogatást kapott terve. Később beépült az emberek tudatába. Ma már tizenhét országban e táblák őrzik a járdák betonjába ékelve “*Hier wohnte*” azaz “Itt lakott....” és egy név, egy zsidó ember neve, majd egy dátum és a tragédia színhelye Auschwitz, Mauthausen, avagy Birkenau, stb... Magyarország tizenhat városában van ilyen. Örülök, hogy a helyi közösségek megőrzik egykori lakótársaik emlékét.

De vajon megőrzik?

Amikor Isten imával megszentelt házába jövök-jöttem, naponta kétszer, mint mondtam, gyakran látom a botlató köveket itt Pesten a tizenharmadik kerületben, az egykori nemzetközi gettó színhelyén.

Gondolkodásra ébresztenek.

Pár hónappal ezelőtt Bécsben jártam, ott is láttam botlató köveket. Csillognak, villognak, a maguk egyszerűségében tisztaságukban hívják fel a figyelmet, hogy mi történt az egykori császárváros zsidóságával. Itt Budapesten az ország fővárosában a tizenharmadik kerületben a Hegedűs Gyula utcában is látok botlató köveket ma is. Gyakran állati ürülékkel, vagy emberi piszokkal szennyezetten.

Mi lett az emberből...?

Pár nappal ezelőtti hír rajzolódik ki előttem. Fájdalmas olvasni újból a sorokat. Idézem: Magyarországon nőtt az antiszemitizmus aránya. Több, mint tavaly és még több, mint tegnapelőtt? [\[2\]](#)

2.

*A rakodópart alsó kövén ültem,
néztem, hogy úszik el a dinnyehéj.
Alig hallottam, sorsomba merültem,
hogy fecseg a felszín, hallgat a mély.
Mintha szivemből folyt volna tova,
zavaros, bölcs és nagy volt a Duna. [3]*

Két évvel ezelőtt ismét a rákoskeresztúri zsidó temetőbe invitált a lelkiismeret és a kötelességtudat. Évek óta foglalkoztatja a magyarországi közvéleményt és benne a magyarországi zsidókat is az a döbbenetes hír, hogy a Margit híd renoválásánál bűvárok emberi csontokra bukkantak. Tudósok vizsgálták ezeket, kutatók elemezték, és megállapították, hogy valószínűleg többségükben zsidók, akiket a genocídium ideje alatt a Dunába lőttek. Testvéreink akiknek személyét nem ismerhettük, arcukat nem láthattuk, nem maradt semmi belőlük, csak hetven éven át, vízben ázott magányos csontok. A magyarországi különböző zsidó vallási irányzathoz tartozó hittudósok rabbik egyhangúan úgy döntöttek, hogy a csontokat a zsidó temetőben kell eltemetni. Elhunyt mártír testvéreinkét, és azokat az esetleges másvallásúakat akik szintén ott pihentek a kék Duna habjai között. Érdekes kifejezés héberben *levájá* jiddisül leváje, magyarul elkísérés.

Az utolsó útra való elkísérés.

Ott voltunk rabbik, más felekezetek, magas méltóságú főpapok, vallási és világi vezetők és együtt hallgattuk a búcsúztató szavakat. A megrendítő mondatokat, a részvétet, a fájdalmat, és az emberi kötelezettség hirdetését, azaz minden embernek joga van az élethez és joga van a méltó halálhoz.

Isten adja az emberi életet, és kizárólag a Mindeható joga elvenni.

Embernek tilos.

Tiltja Isten és emberi törvény egyaránt. A csontok visszakerültek a földbe, annak hitében és reményében amelyeket Ezékiel próféta Csontlátomásában megfogalmaz.

BEN ÁDÁM HÁTIHJENÁ HÁÁCÁMOT HÁÉLEᵓ

„EMBER FIA FELÉLEDNEK EZEK A CSONTOK ?” [\[4\]](#)

S a fázós tavaszi napon, ott voltunk valamennyien, vallásunk reprezentánsai és más egyházak és az állam képviselői. Valami döbbenetes látvány volt, ahogy együtt vittük a dobozba zárt csontokat, törékeny egyszerű fából készült dobozban. Alig lehetett talán egy méter hosszú és negyven-ötven centimeter széles. Ez maradt hetven év után, sok sok emberből. A gyűlölet miatt, a soha meg nem értett, felfoghatatlan esemény, a holocaust miatt.

Ott voltunk együtt Mózes hitének vallásának képviselői, neológok, ortodoxok, lubávicciak.

A mindennapokon viták szabdalták-szabdalják a magyarországi zsidóság testét, áthatja az ellentét, az érthetlenség, az értetlenség, és gyakran fájó kimondani a gyűlölet. De most a temetésen együtt vittük a csontokat.

Úgy tűnik az életben valamiért nem találjuk a közös hangot, nem ismerkszik meg a vox humána.

De akkor ott a temetésen igen, csendben, de határozottan mindannyian mondtuk fájdalommal megszentelt imádságunk szavait “Jiszkádál vöjiskádás sömé rábo, Legyen szent, és legyen felmagasztalva a mindenható Úristen neve..”

3.

Sokszor jártam Debrecenben rabbiként, vendégként, meghívottként. Szeretem a hajdúsági várost a múltjáért, építészetéért, zsidóságáért, s a nagy találkozásokért. Emlékszem a 90-es évek végén amikor párbeszéd kezdődött különböző gondolkodású és világnézetű emberek között, s a helyszín Debrecen volt. Előadások, viták, bemutatók. E pár év szellemi eredménye egy összefoglaló kötetben is megjelent.

Ekkor találkoztam a magyar irodalom egyik kiemelkedő képviselőjével, az immáron az Örrékkévalóhoz néhány évvel ezelőtt megtért kiváló író-nővel, Szabó Magdával. Ő beszélt Debrecenről, kötődéséről a régi városhoz és a református Nagytemplomhoz.

Apropó református Nagytemplom.

Egyszer ennek kultúrtermében jómagam is beszéltem a felekezetek közötti kapcsolatokról, és említettem, hogy fiatal éveimben ott voltam akkor, amikor Scheiber Sándort a megrendítően szép falak között díszdoktorrá avatták.

Az első zsidót, az első rabbit díszdoktorrá Magyarországon.

Talán két évvel ezelőtt rettenetes hír járta be a magyarországi médiát. Valaki, valakik, horogkeresztet festettek a debreceni Nagytemplom aljzatára. Éles színnel, hogy messziről lássák. Jó nagy szvasztikát, hogy félreérthetetlen legyen az üzenete. Most nem zsidó templomon, templom oldalán vagy falán jelent meg e szörnyű szimbólum, a gyűlölet látható jele, hanem a város domináns vallásának, a reformátusságnak az egyik büszkeségén, a Nagytemplomon. Azóta csend van,

Szabó Magda sorai jutnak eszembe, idézem:

“Mindig megrendítő számomra mikor hazatérek Debrecenbe. Leszálok a vonatról, átsétálok a vasútállomás ismert falai között, át a rámpán egészen a villamosig, s közeledek a Nagytemplom felé, s messziről újra jól látom az egek felé ágaskodó két tornyot, s köszönök nekik. Az egyik

felé fordulva azt mondom neki: csókolom Anyuka, s a másik felé fordulva azt mondom: csókolom Apuka. Mint a szüleimet úgy szeretem ezt a templomot amely számomra mindig hirdeti Isten szeretetét, a hitet, a jövőt, és a megbékélést.”

Szabó Magda szavai fájdalommal és döbbenettel töltenek el. Hogy lehetett megszentelteleníteni Szabó Magda szüleit, a kéttornyos templomot, a reformátusság Istenének házáat. Persze nem messze található a zsinagógától. Légvonalban talán ötszáz méter. Vajon mit akart üzeni? Mit akar mondani korunkban?

Mázkir napjához, Peszách utolsó két napjához közeledve gondolatokat ébreszteni szeretnék. Nem a fájdalmat, hanem az örök reményt. Idézve, a régi költői gondolatot:

“Nem a sugár vész el, ha a nap leszállott,

Csak mi veszítjük el a világosságot.”

A mostani Peszáchot egyedül töltöttük, de nem magányosan!

A virtuális világ közös imája is meghallgatásra talál.

Tudjuk, zsinagógánkban állandóan ég a Nér Támid, az örökmécse.

Pici a fénye, de világít a sötétségben!

Lesz még fényáradat és hívekkel-imával teli zsinagógánk!

Vigyázzatok magatokra, egymásra!!!

JIZKOR !!!!!

Emlékezzünk áldott emlékű Szüleinkre, testvéreinkre, rokonainkra, a hatmillióra, a hatszázezerre.

5780. peszách mázkirjához közeledv rendhagyó imánk száll a Magasságoshoz:

Jöhi rácon milfánechá Hásem Elokénu....

LEGYEN AKARATOD SZERINT IRGALMAS ISTENÜNK, VILÁG ALKOTÓJA, AKINEK IRGALMÁVAL ÉS SZERETETÉVEL TELIS TELE AZ EGÉSZ FÖLD!

VIGYÁZZ REÁNK, ÉS VÉDJ MEG BENNÜNKET MINDEN BETEGSÉGTŐL, CSAPÁSTÓL, JÁRVÁNYTÓL!

S MINDEN BETEGNEK, AKIK MEGFERTŐZÖDTEK, S AKIK SÚLYOS FÁJDALMAKKAL KÜSZKÖDNEK, MIELŐBB KÜLDJ TELJES GYÓGYULÁST!

MINDENHATÓ ISTENÜNK, TIÉD A NAGYSÁG ÉS A DICSŐSÉG, ÉS A TE KEZEDBEN VAN MINDEN EMBER SORSA.

**HALLGASD MEG IMÁNKAT, MERT TE VAGY, AKI FIGYELSZ REÁNK ÉS ÓVSZ
BENNÜNKET!**

Jihju lerácon imrei fi vehegjon libi lefanechá...

**LEGYENEK KEDVESEK SZÍVÜNK KÍVÁNSÁGAI ELŐTTED, MERT TE VAGY AZ, AKI
MEGHALLGATOD A HOZZÁD ESDEKLŐK IMÁJÁT!**

ÁMEN